

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA BOG'LANGAN NUTQNI SHAKLLANTIRISH YO'LLARI

Sultanova Jasmina Quatbay qizi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti Maktangacha va boshlang'ich talim Maxsus pedagogika: Logopediya 2-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20199340>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-may 2026 yil

Ma'qullandi: 12-may 2026 yil

Nashr qilindi: 14-may 2026 yil

KEY WORDS

Bog'langan nutq, maktabgacha yosh, nutq rivoji, logopediya, muloqot, hikoya tuzish, qayta hikoyalash, didaktik o'yin, rolli o'yin, grammatik nutq, lug'at boyligi.

ABSTRACT

Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda bog'langan nutqni shakllantirishning pedagogik va logopedik yo'llari yoritiladi. Bog'langan nutq bolaning fikrini izchil, mantiqli, grammatik jihatdan to'g'ri va mazmunan tushunarli bayon eta olish qobiliyatidir. Maqolada suhbat, rasm asosida hikoya tuzish, ertak aytish, qayta hikoyalash, didaktik va rolli o'yinlar, drammatizatsiya, savol-javob, lug'at boyligini oshirish, grammatik tuzilmani shakllantirish hamda ota-onalar bilan hamkorlik kabi metodik yo'llar tahlil qilinadi. Tadqiqot mazmuni maktabgacha yoshdagi bolalarda bog'langan nutqni rivojlantirish tizimli, bosqichma-bosqich va qiziqarli mashg'ulotlar orqali samarali amalga oshirilishini asoslaydi.

Maktabgacha yosh davri bola shaxsining har tomonlama rivojlanishida eng muhim bosqichlardan biri hisoblanadi. Bu davrda bolaning tafakkuri, idroki, xotirasi, tasavvuri, emotsional holati va muloqot qobiliyati jadal shakllanadi. Ayniqsa, nutq rivoji bolaning atrof-muhitni anglashida, kattalar va tengdoshlari bilan munosabatga kirishishida, o'z fikrini ifodalashida va keyingi ta'lim bosqichlariga tayyorlanishida muhim ahamiyatga ega.

Bog'langan nutq – bolaning alohida so'z yoki qisqa javoblar bilan cheklanmay, o'z fikrini izchil, mantiqli va tushunarli tarzda bayon eta olishidir. Bunday nutq hikoya qilish, voqeani ketma-ket aytib berish, rasm asosida gap tuzish, ertakni qayta hikoyalash, savollarga to'liq javob berish, suhbatda o'z fikrini ifodalash kabi shakllarda namoyon bo'ladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqning rivojlanishi ularning muloqot muhiti, oiladagi suhbat, tarbiyachi va logoped bilan mashg'ulotlar, o'yin faoliyati, kitobxonlik va ertak eshitish tajribasiga bevosita bog'liq. Mavjud metodik manbalarda ham maktabgacha yosh davri bolaning nutqiy, aqliy, psixologik va ijtimoiy rivoji jadal kechadigan bosqich ekani, bu davrda nutq bola tafakkuri va muloqotining muhim vositasi bo'lib xizmat qilishi ta'kidlanadi [1]. Shu bois maktabgacha yoshdagi bolalarda bog'langan nutqni shakllantirish masalasi pedagogika, psixologiya va logopediya fanlarining dolzarb yo'nalishlaridan biridir.

Bog'langan nutq bolaning fikrini grammatik, mazmuniy va mantiqiy jihatdan bog'langan holda bayon etish qobiliyatidir. Bola bog'langan nutq orqali voqeani tushuntiradi, ko'rgan

narsasini tasvirlaydi, o'z his-tuyg'ularini ifodalaydi, savolga keng javob beradi va suhbatda faol ishtirok etadi. Bog'langan nutq ikki asosiy shaklda namoyon bo'ladi: dialogik nutq va monologik nutq.

Dialogik nutq – ikki yoki undan ortiq suhbatdosh o'rtasidagi savol-javob, fikr almashish, munosabat bildirish shaklidagi nutqdir. Maktabgacha yoshdagi bolalar dastlab dialogik nutq orqali muloqotga kirishadi. Ular savolga javob berish, iltimos qilish, rad etish, tanlov bildirish, suhbatdoshni tinglash va unga javob qaytarishni o'rganadilar.

Monologik nutq esa bolaning mustaqil ravishda hikoya qilish, voqeani bayon etish, rasm asosida gapirib berish, ertakni qayta hikoyalash kabi nutq shaklidir. Monologik nutq dialogik nutqqa nisbatan murakkabroq bo'lib, boladan fikrni rejalashtirish, voqealar ketma-ketligini saqlash, gaplarni bog'lash va mazmuniy yaxlitlikni ta'minlashni talab qiladi.

Bog'langan nutqning shakllanishi bolaning maktabga tayyorgarligi uchun ham muhimdir. Chunki maktabda bola matnni tushunishi, o'qiganini qayta aytib berishi, savollarga to'liq javob berishi, o'z fikrini og'zaki va yozma shaklda ifodalashi kerak bo'ladi. Shu sababli bog'langan nutqni maktabgacha yoshdan boshlab izchil rivojlantirish zarur.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda bog'langan nutq bosqichma-bosqich shakllanadi. Dastlab bola alohida so'zlar va sodda gaplar orqali fikr bildiradi. Keyinchalik ikki-uch gapdan iborat kichik hikoyalar tuzishga, voqealarni ketma-ket aytishga, rasmda ko'rgan holatini tasvirlashga o'rganadi. 3–4 yoshli bolalarda nutq ko'proq vaziyatga bog'liq bo'ladi. Bola nimani ko'rib turgan bo'lsa, shuni aytadi, lekin voqeani mustaqil izohlashda qiynaladi. 4–5 yoshda bola oddiy hikoya tuzishi, rasm asosida qisqa gaplar aytishi, ertak yoki voqeani kattalar yordami bilan qayta hikoya qilishi mumkin. 5–6 yoshda esa bola voqealar ketma-ketligini yaxshiroq anglaydi, sabab-oqibat munosabatlarini tushuna boshlaydi, matn mazmunini qayta bayon qilish qobiliyati rivojlanadi. Maktabgacha yosh davrida bolaning so'z boyligi tez kengayadi, gap tuzish qobiliyati shakllanadi, nutqning grammatik va fonetik jihatlari takomillashadi. Shu bois bu davrda nutq rivojidadagi har qanday og'ishlarni o'z vaqtida aniqlash va korreksion ishlarni boshlash muhim hisoblanadi [2]. Bog'langan nutqning yetarli shakllanmasligi bolada fikrni uzib-uzib aytish, gaplarni noto'g'ri bog'lash, voqea tartibini buzish, so'zlarni takrorlash, qisqa va noaniq javob berish, hikoya tuzishda qiynalish kabi holatlar bilan namoyon bo'ladi. Bunday holatlar keyinchalik o'qish va yozish jarayoniga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda bog'langan nutqni shakllantirish bir nechta metodik yo'nalish asosida olib boriladi.

Birinchi yo'l – **lug'at boyligini oshirish**. Bola yetarli so'z boyligiga ega bo'lmasa, fikrini izchil ifodalashda qiynaladi. Shuning uchun predmet nomlari, harakat bildiruvchi so'zlar, sifatlar, sonlar, makon va vaqt bildiruvchi so'zlar bosqichma-bosqich o'rgatiladi. Lug'at boyligi nafaqat nutqning ravon va tushunarli bo'lishini, balki bolaning tafakkuri, muloqot ko'nikmalari va ijtimoiy moslashuvini ham rivojlantiradi [3].

Ikkinchi yo'l – **grammatik tuzilmani shakllantirish**. Bola so'zlarni gapda to'g'ri bog'lash, kelishik, ko'plik, egalik, zamon, sifat va fe'l shakllaridan to'g'ri foydalanishni o'rganishi kerak. Masalan, "bola keldi", "qizil olma", "mashina yo'lda yurdi", "qush daraxtga qo'ndi" kabi gaplar orqali grammatik ko'nikmalar mustahkamlanadi.

Uchinchi yo'l – **dialogik nutqni rivojlantirish**. Suhbat, savol-javob, juftlikdagi o'yinlar, kundalik muloqot vaziyatlari orqali bola suhbatga kirishish, savolga javob berish, fikrini aytish

va suhbatdoshni tinglashga o'rganadi. Dialogik mashg'ulotlar bolalarda savol berish, javob qaytarish va suhbatni davom ettirish ko'nikmalarini shakllantirishi alohida ta'kidlanadi [4].

To'rtinchi yo'l – **monologik nutqni rivojlantirish**. Bunda bola rasm asosida hikoya tuzish, ertakni qayta aytish, ko'rgan voqeasini bayon qilish, predmetni tasvirlash kabi topshiriqlar orqali mustaqil gapirishga o'rgatiladi.

Beshinchi yo'l – **o'yin texnologiyalaridan foydalanish**. Didaktik o'yinlar, rolli o'yinlar, dramatisatsiya va muammoli vaziyatlar bola nutqini tabiiy va qiziqarli shaklda rivojlantirish imkonini beradi. Maktabgacha ta'lim muhitida didaktik o'yinlar, suhbatlar, rolli o'yinlar va dramatisatsiya mashg'ulotlari nutq faolligini rag'batlantiruvchi samarali vositalar sifatida ko'rsatiladi [5].

Rasm asosida hikoya tuzish maktabgacha yoshdagi bolalarda bog'langan nutqni shakllantirishning eng samarali usullaridan biridir. Rasm bola uchun ko'rgazmali tayanch vazifasini bajaradi. Bola rasmga qarab predmetlarni nomlaydi, ularning harakatini tasvirlaydi, voqealar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlaydi va gap tuzadi. Rasm asosida hikoya tuzish bir necha bosqichda olib boriladi.

Avval bola rasmda nima tasvirlanganini aytadi. Masalan: "Bu bog'. Bog'da bolalar bor. Bola koptok o'ynayapti. Qiz gul ushlab turibdi." Keyin logoped yoki tarbiyachi yordamchi savollar beradi: "Kim bor?", "U nima qilyapti?", "Voqea qayerda bo'lyapti?", "Avval nima bo'ldi?", "Keyin nima bo'ldi?" Shu orqali bola fikrini kengaytiradi. Keyingi bosqichda bola rasm asosida mustaqil hikoya tuzadi. Bunda voqealarning ketma-ketligi, gaplarning bir-biriga bog'lanishi va hikoyaning yakunlanishiga e'tibor beriladi. Rasm asosidagi hikoya tuzishda quyidagi talablar muhim:

- rasm bolaning yoshiga mos bo'lishi;
- undagi voqea aniq va tushunarli bo'lishi;
- bola avval predmetlarni nomlashi;
- keyin harakatni tasvirlashi;
- so'ng voqeani ketma-ket bayon qilishi;
- yakunda rasmga munosabat bildirishi kerak.

Masalan, "Bolalar bog'da" mavzusidagi rasm asosida bola quyidagicha hikoya tuzishi mumkin: "Bugun bolalar bog'ga chiqishdi. Ali koptok o'ynadi. Malika gullarni sug'ordi. Keyin bolalar birga o'ynashdi. Ularga bog'da o'ynash juda yoqdi."

Qayta hikoyalash bog'langan nutqni shakllantirishda muhim metodlardan biridir. Bola eshitgan ertak yoki hikoyani qayta aytib berish orqali matn mazmunini tushunadi, voqealar ketma-ketligini eslab qoladi, asosiy fikrni ajratadi va o'z nutqida ifodalaydi. Qayta hikoyalash quyidagi bosqichlarda tashkil etiladi:

Birinchi bosqichda tarbiyachi yoki logoped ertakni ifodali o'qib beradi. O'qish paytida ovoz ohangi, pauza, mimika va intonatsiyadan foydalaniladi.

Ikkinchi bosqichda bolalarga savollar beriladi: "Ertak kim haqida?", "Avval nima bo'ldi?", "Qahramon nima qildi?", "Ertak qanday tugadi?"

Uchinchi bosqichda ertak rasmlar asosida qayta aytiladi. Rasm bolaga eslab qolish va voqealarni tartib bilan bayon qilishda yordam beradi.

To'rtinchi bosqichda bola ertakni mustaqil qayta hikoya qiladi. Dastlab qisqa matnlar, keyinchalik murakkabroq hikoyalar tanlanadi.

Qayta hikoyalash jarayonida bolaning so'zlarni aynan yodlab takrorlashi emas, balki voqea mazmunini tushunib, o'z so'zlari bilan aytishi muhimdir. Bu usul bolaning tafakkuri, xotirasi, nutqiy mustaqilligi va grammatik nutqini rivojlantiradi.

Suhbat maktabgacha yoshdagi bolalarda bog'langan nutqni rivojlantirishning tabiiy va samarali yo'lidir. Suhbat jarayonida bola savolni tinglaydi, ma'nosini anglaydi, javobni rejalashtiradi va fikrini ifodalaydi. Bu esa dialogik nutqning shakllanishiga xizmat qiladi. Suhbat mavzulari bolaning hayotiy tajribasiga yaqin bo'lishi kerak. Masalan:

- “Mening oilam”;
- “Bog'chadagi kunim”;
- “Mening sevimli o'yinchog'im”;
- “Hayvonlar”;
- “Fasllar”;
- “Mevalar va sabzavotlar”;
- “Kasblar”;
- “Yo'l harakati qoidalari”.

Suhbatda savollar oddiydan murakkabga qarab beriladi. Masalan, “Bu nima?” savolidan “Bu nima uchun kerak?”, “Sen nima deb o'ylaysan?”, “Agar shunday bo'lsa, nima bo'ladi?” kabi fikrlashga undovchi savollarga o'tiladi. Savol-javob usulida bolaning qisqa javoblari kengaytiriladi. Masalan:

- Tarbiyachi: “Bu nima?”
- Bola: “Olma.”
- Tarbiyachi: “Olma qanday?”
- Bola: “Qizil.”
- Tarbiyachi: “Qizil olma qayerda turibdi?”
- Bola: “Qizil olma likopchada turibdi.”

Shu tarzda bola alohida so'zdan to'liq gapga, to'liq gapdan kichik hikoyaga o'tadi.

O'yin maktabgacha yoshdagi bolalar uchun yetakchi faoliyat hisoblanadi. Bola o'yin orqali atrof-muhitni anglaydi, yangi so'zlarni o'zlashtiradi, nutqiy tajriba hosil qiladi va muloqotga kirishadi. Shu bois bog'langan nutqni rivojlantirishda didaktik va rolli o'yinlardan keng foydalanish zarur. Didaktik o'yinlarda ma'lum nutqiy vazifa bajariladi. Masalan:

“**Gapni davom ettir**” – bola boshlangan gapni mazmunan davom ettiradi.

“Bugun havo sovuq, shuning uchun...”

“Men bog'chaga bordim va...”

“**Nima avval, nima keyin?**” – bola voqealar ketma-ketligini aytadi.

“Avval urug' ekiladi, keyin gul o'sadi.”

“**Ortiqchasini top**” – bola predmetlarni guruhlaydi va fikrini izohlaydi.

“Olma, nok, uzum – mevalar, sabzi ortiqcha, chunki u sabzavot.”

Rolli o'yinlar esa kundalik hayotdagi muloqot vaziyatlarini modellashtiradi. Masalan:

“**Do'kon**” o'yini: bola xaridor yoki sotuvchi sifatida gapiradi.

“Menga non bering.”

“Mana, oling.”

“Rahmat.”

“**Shifokor**” o'yini: bola savol beradi, javob qaytaradi.

“Qayeringiz og'riyapti?”

“Mening tomog'im og'riyapti.”

“**Mehmon kutish**” o'yini: bola salomlashish, taklif qilish, minnatdorchilik bildirishni o'rganadi.

Rolli o'yinlar bolalarda nutqiy faollikni oshiradi, muloqotga qiziqish uyg'otadi va ijtimoiy tajribani boyitadi. Nutqiy nuqsonli bolalarda interfaol metodlar, dialogik va monologik nutqni rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlar, rolli va didaktik o'yinlar kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda samarali vosita sifatida namoyon bo'lishi qayd etiladi [6].

Dramatizatsiya – ertak, hikoya yoki hayotiy vaziyatni rollar orqali sahnalashtirishdir. Bu usul bog'langan nutqni rivojlantirishda juda samarali, chunki bola obrazga kiradi, qahramon nutqini aytadi, suhbatda qatnashadi, voqeani ketma-ketlikda ifodalaydi. Masalan, “Sholg'om”, “Bo'g'irsoq”, “Zumrad va Qimmat”, “Uch ayiq” kabi ertaklarni sahnalashtirish orqali bolalar dialogik nutq, intonatsiya, mimika, harakat va muloqot madaniyatini o'zlashtiradilar.

Dramatizatsiyada quyidagi jihatlar rivojlanadi:

tovushlarni aniq talaffuz qilish;

gaplarni ifodali aytish;

qahramonlarning nutqini farqlash;

voqealar ketma-ketligini eslab qolish;

muloqotda navbat kutish;

jamoadada ishlash;

o'ziga ishonch hosil qilish.

Dramatizatsiya mashg'ulotlari bolaning emotsional faolligini oshiradi. U o'zini erkinroq tutadi, nutqiy xatodan qo'rqmaydi, qahramon nomidan gapirayotgani uchun muloqotga osonroq kirishadi. Bog'langan nutqning asosiy tayanchi boy lug'atdir. Bola qancha ko'p so'z bilsa, fikrini shuncha aniq va mazmunli ifodalay oladi. Lug'at boyligini rivojlantirishda predmet nomlari bilan birga harakat, sifat, son, makon, vaqt va sabab bildiruvchi so'zlar ham o'rgatilishi kerak. Lug'at ustida ishlash quyidagi yo'nalishlarda olib boriladi:

predmet nomlarini o'rgatish: stol, kitob, daraxt, qush;

harakat bildiruvchi so'zlar: yugurdi, sakradi, chizdi, o'qidi;

sifatlar: katta, kichik, qizil, yumshoq, shirin;

makon bildiruvchi so'zlar: ustida, tagida, yonida, ichida;

vaqt bildiruvchi so'zlar: bugun, kecha, ertaga, avval, keyin;

umumlashtiruvchi so'zlar: mevalar, hayvonlar, kiyimlar, transport.

So'zlar alohida yodlatilmasdan, gap va vaziyat ichida o'rgatilsa, samaradorlik yuqori bo'ladi. Masalan, “olma” so'zini faqat nom sifatida emas, “qizil olma”, “olma shirin”, “men olma yedim” shaklida qo'llash kerak. Bog'langan nutq grammatik jihatdan to'g'ri bo'lishi zarur. Bola so'zlarni gapda to'g'ri bog'lay olmasa, uning nutqi tushunarsiz yoki mantiqsiz bo'lib qoladi. Shuning uchun grammatik tuzilmani shakllantirish bog'langan nutqni rivojlantirishning muhim shartidir.

Grammatik nutqni rivojlantirish uchun quyidagi mashqlar qo'llaniladi:

“**Kim nima qilyapti?**”

Bola rasmga qarab gap tuzadi: “Qiz rasm chizyapti”, “Bola yuguryapti.”

“**Bitta-ko'p**”

“Bitta olma – ko'p olmalar”, “bitta kitob – ko'p kitoblar.”

“Qayerda?”

“Koptok stol ostida”, “Mushuk stol ustida.”

“Qanday?”

“Olma qizil”, “Ayiq katta”, “Gul chiroyli.”

“Gapni tuzat”

Logoped noto'g'ri gap aytadi: “Bola koptok o'qidi.” Bola to'g'rilaydi: “Bola koptok o'ynadi.”

Grammatik mashqlar bola uchun zerikarli bo'lmasligi kerak. Ular rasm, predmet, qo'g'irchoq, o'yin va real vaziyatlar bilan bog'langan holda berilishi maqsadga muvofiq.

Bog'langan nutq faqat so'z boyligi va gap tuzishdan iborat emas. Bola tovushlarni to'g'ri talaffuz qilishi, o'xshash tovushlarni farqlashi, so'zlarni aniq aytishi ham muhimdir. Fonematik eshituv yetarli rivojlanmagan bolalarda tovushlarni almashtirish, so'zlarni noto'g'ri idrok etish, gap mazmunini tushinishda qiyinchiliklar kuzatilishi mumkin. Fonematik eshituvni rivojlantirish uchun quyidagi mashqlar foydali:

- tovushni eshitib ajratish;
- so'z boshidagi tovushni topish;
- so'z oxiridagi tovushni aniqlash;
- o'xshash tovushlarni farqlash;
- bo'g'inlarni taqqoslash;
- tovush ishtirok etgan so'zlarni topish.

Fonematik eshituvni tizimli rivojlantirish bolaning nutqiy faolligini oshirishi, nutqini ravon, aniq va tushunarli bo'lishiga xizmat qilishi ko'rsatiladi [7]. Bog'langan nutqni shakllantirish faqat maktabgacha ta'lim tashkiloti yoki logoped mashg'ulotlari bilan cheklanib qolmasligi kerak. Bola nutqining rivoji oilaviy muhitda davom etadi. Shuning uchun ota-onalar bilan hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Ota-onalar quyidagi ishlarni bajarishlari mumkin:

- bola bilan har kuni suhbatlashish;
- uning fikrini oxirigacha tinglash;
- savollarga to'liq javob berishga undash;
- ertak va hikoyalar o'qib berish;
- o'qilgan ertakni qayta aytirish;
- rasmlar asosida suhbatlashish;
- kundalik voqealar haqida gapirtirish;
- bola gapini bo'lmaslik;
- noto'g'ri gapini keskin tanqid qilmasdan, to'g'ri namuna berish;
- nutqiy o'yinlar o'ynash.

Yuklangan metodik materiallarda ham ota-onalarning bola bilan faol muloqotda bo'lishi, ertak va hikoyalar o'qib berishi, savol-javoblar orqali nutqni rag'batlantirishi muhim profilaktik omillardan biri sifatida qayd etilgan [8].

Maktabgacha yoshdagi bolalarda bog'langan nutqni shakllantirish tizimli olib borilganda bir qator ijobiy natijalar kuzatiladi. Bola o'z fikrini aniqroq ifodalaydi, gaplarni mantiqan bog'laydi, voqealarni ketma-ket ayta oladi, savollarga to'liq javob beradi, rasm asosida hikoya tuzadi va suhbatda faol ishtirok etadi. Muhokama jarayonida shuni ta'kidlash lozimki, bog'langan nutqni shakllantirish birgina mashq yoki metod bilan amalga oshmaydi. Bu jarayon lug'at boyligini oshirish, grammatik nutqni rivojlantirish, fonematik eshituvni shakllantirish, talaffuzni to'g'rilash, dialogik va monologik nutq ustida ishlash, o'yin va dramatizatsiya

metodlarini uyg'un qo'llashni talab etadi. Shuningdek, har bir bolaning individual xususiyati hisobga olinishi zarur. Ba'zi bolalar rasm asosida yaxshi gapiradi, lekin mustaqil hikoya qilishda qiynaladi. Ayrim bolalar so'zlarni biladi, ammo ularni gapda bog'lay olmaydi. Boshqa bolalarda esa talaffuz yoki fonematik eshituvdagi qiyinchiliklar bog'langan nutqqa ta'sir qiladi. Shuning uchun tarbiyachi va logoped diagnostika asosida individual yondashuvni tanlashi kerak.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda bog'langan nutqni shakllantirish ularning umumiy nutqiy, aqliy va ijtimoiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Bog'langan nutq bolaning fikrini izchil, mantiqli, grammatik jihatdan to'g'ri va mazmunli bayon eta olish qobiliyatidir. Bu ko'nikma keyingi maktab ta'limi, o'qish-yozish malakalari va ijtimoiy muloqot uchun zarur poydevor hisoblanadi. Bog'langan nutqni rivojlantirishda suhbat, savol-javob, rasm asosida hikoya tuzish, ertakni qayta hikoyalash, didaktik va rolli o'yinlar, dramatisatsiya, lug'at boyligini oshirish, grammatik mashqlar, fonematik eshituvni rivojlantirish hamda ota-onalar bilan hamkorlik samarali yo'llar hisoblanadi. Demak, maktabgacha yoshdagi bolalarda bog'langan nutqni shakllantirish izchil, bosqichma-bosqich, ko'rgazmali, o'yinli va individual yondashuv asosida tashkil etilganda yuqori natija beradi. Tarbiyachi, logoped, psixolog va ota-onalar hamkorligi esa bolaning nutqiy faolligini oshirish, muloqotga bo'lgan ishonchini kuchaytirish va sog'lom nutqiy rivojlanishini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Qodirova F. R. Logopediya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
- 2.G'afforova T. M. Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish metodikasi. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2020.
- 3.Nurmonov A., Mahmudov N. Nutq madaniyati va bolalar nutqi rivoji. – Toshkent: Fan, 2019.
- 4.Mamatqulova D. Logopediya asoslari. – Toshkent: O'zbekiston, 2018.
- 5.Vygotskiy L. S. Myshlenie i rech. – Moskva: Pedagogika, 2005.
- 6.Levina R. E. Osnovy teorii i praktiki logopedii. – Moskva: Prosveshchenie, 2010.
- 7.Volkova L. S. Logopediya. – Moskva: Prosveshchenie, 2017.
- 8.O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi. Maktabgacha ta'lim davlat o'quv dasturi. – Toshkent, 2022.